

דברי תורה שי צבי

מיוסד עפ"י ספה"ק חובת הלבבות

אחרי

בזאת יבא אהרן אל הקודש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה. ודקדק רבינו הק' ז"ע דצברי יואל (בפרשת, דף טו.) דלומרו 'בזאת יבא אהרן אל הקודש' הוא שפת יתר, והוא סגי שיאמר 'ואל יבא בכל עת אל הקודש כי אם בפר בן בקר' וגו'.

(ב) במדרש (ויקרא רבה כא, ו) איתא: בזאת יבא אהרן אל הקודש, בזכות מילה, שנאמר (בראשית יז, י) זאת בריתי. בזכות שבת, שנאמר (ישעיה נז, ג) אשרי אנשׁ יעשה זאת. בזכות קרבנות, שנאמר בזאת יבא אהרן, ע"כ. ודקדק בצרך משה (בפרשת, דף קיג.) דמקודם היה לו לחשוב זכות הקרבנות שהוא פשטיה דקרא, ואחר כך שאר המצוות דאיתא מדרשא.

(ג) בגמרא (ירושלמי שביעית פרק א, הלכה ה) איתא: בשעה שאמר לו הקב"ה למשה 'זה תורה עליו, התחיל ואמר (תהלים ק, ב) 'מזמור לתורה, ע"כ. ולריך ציבור.

ונראה בהקדם הידוע כי הקרבן אינו מכפר אלא צירוף תשובה וחרטה, וכמו שפסק הרמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות פרק ג, הלכה טו.) כי בשעה שסומך על הקרבן מתודה על עונו, ואומר: 'חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך, וחזרתי בתשובה לפניך, וזו כפרתי, עכ"ד.

והנה דצברי יואל (פרשת תשא, דף רפ:) מציא רבינו הק' ז"ע מהפרי מגדים (בקונטרס מתן שכרן של מצוות), דתשובה מהני מטעם ציטול צרוב, כי העבירה אין זה אלא גוף המעשה ולא המחשבה, דמחשבה רעה אין הקצ"ה מנרפה למעשה, ובמצות תשובה יש מחשבה טובה וגם מעשה, כמאמר (מכות כג:) ישב ולא עבר עבירה, ונתיים לו שכן כעושה מילה, עכ"ד.

ונמצא דלא מהני תשובה, אלא מטעם דמחשבה טובה הקצ"ה מנרפה למעשה. וכחצ צעני חיים (שנת שובה, אות ו) דלהכי מחשבה טובה הקצ"ה מנרפה למעשה, משום דקיימא לן כרבי יוחנן (יומא עז.) דחצי שיעור אסור מן התורה. ומייתי ראייה, מהא דתניא, 'כל חלב' (ויקרא יא, כג.) לרבות חצי שיעור. ופירש"י, 'כלומר אפילו כל שהוא'. וכחצו האחרונים (עיין מהר"ט אלנא, הלכות חלה, אות כז,) שהוא הדין לגבי מצות עשה, וכגון שאין צידו אלא חצי כית מצה בליל פסח, מצוה איכא צאכילתה. והנה המצוה בשלימותה הוה במעשה ובמחשבה, ומחשבה גרידא הוה כחצי שיעור, ופסקין דגם גבי מצות עשה, מצוה קעביד כחצי שיעור, ואם כן הדין נותן שגם מחשבה טובה שהיא כחצי שיעור, תיחשב כמעשה, עכ"ד.

אולם כבר הביא ביטח משה (ריש פרשת וישב) מה דפליגי בגמרא (סוטה ה.) אהא דכתיב (משלי טו, ה) 'תועבת ה' כל גבה לב', אם כולו משמע, אבל מעט שפיר דמי, או כל שהוא משמע, ולא מינה ולא מקצתה. וכחצ, כי העניו ושפל רוח, על כרחך סובר ד'כל' משמע אפילו כל שהוא, ולכן אינו מתגאה כלל. אבל מי שהוא גבה לב, סובר ד'כל' כולו משמע, אבל בגאווה קלת, מותר להתנהג, עכ"ד.

ונמצא לפי זה, דרק מי שהוא עניו ושפל רוח, דעל כרחך סובר ד'כל' משמע אפילו כל שהוא, הוא מצי למילף מכל חלב דחצי שיעור יש לו חשיבות, ומינה דמחשבה טובה ראוייה להטקף למעשה, אבל

המתגאה דסובר ד'כל' כולו משמע, לא סבר הכי. **ובזה נצוה לציבור הכתוב 'בזאת יבא אהרן אל הקודש. ואיתא בגמרא (זכרים כז.)** כי תיבת 'זאת' היא לשון מיעוט. ולדרכינו יתבאר, כי צמדת הענוה, להמעיט ולהשפיל עצמו כאין, ובזאת יבא אהרן אל הקודש. ואם תאמר, מפני מה צריכה ציאתו להיות צנוה דוקא. וזה אמר בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה. וכלומר, הרי ציאתו היא בחטאת ועולה, והקרבן אינו מכפר אלא בתשובה, ומצוה אינה מועלת אלא משום שהקצ"ה מנרף מחשבה טובה למעשה, ולא אמרינן שמחשבה טובה מנטרפת למעשה אלא לגבי העניו ושפל רוח, דדריש 'כל' אפילו כל שהוא, ומינה דחצי שיעור יש לו חשיבות.

והנה ידוע מה שכתבו הספרים (עיין סידורו של שנת שורש א ענף ג, עלה ד) בשם האר"י ז"ל (פרי עץ חיים שער ערב שבת, פרק א,) כי 'שבת' אומיות 'שבת', לפי שהשבת מוקולת להשיג מדת הצושת וההכנעה, עכ"ד.

ובברך משה (פרשת שמעי, דף נד.) כתב, כי מצות המילה כוחה יפה לעורר לבב האדם לאחוז צמדת הענוה, ועיין באריכות דבריו שצאר הטעם לזה באר היטב.

ובובן צוה לשון המדרש בזכות מילה, בזכות שבת, בזכות קרבנות. פירוש, תחילה עליו להשיג את מדת הענוה על ידי המילה והשבת, ואז יוכל לצוה בקרבנות המכפרים עם התשובה, אבל זולת כן התשובה לא תועיל, וממילא גם לא תהא תועלת בהצאת קרבנות גרידא.

ולברא אל ציבור דברי הגמרא המוצאים צפתח דבריו בשעה שאמר לו הקב"ה למשה 'זה תורה עליו, התחיל ואמר 'מזמור לתורה, נקדים מה שכתב בחובות הלבבות (שער הכניעה, פתיחה) ב, כי אחת הסיבות מדוע אין הצריות מכירות בטובות הצורא יתצרך לצרך ולהודות עליהם, היא מחמת שהם אינם מסתפקים במה שיש צידם, והם מצקשים תמיד להשיג יותר, ולכן כל טובה שהצורא מטיב להם זה, קטנה ומעוטה צעיניהם, ואינם מחשיבים אותה, עכ"ד.

וכתב עוד בחובות הלבבות (שער הכניעה, פרק יז) כי העניו שמח בחלקו, ומסתפק במה שהזמין לו צוראו, הן צאכילה, והן צמלצושים, והן צשאר צרכי הגוף, ולא כן צעל הגאווה, אפילו אם ישיג עולם ומלואו, לא יחא זה מספיק עבורו, ותמיד ירצה יותר, עכ"ד.

ומעתה יש לומר, כי כשאמר המקום למשה 'זה תורה עליו, וזהו על היודי שהוא חלק ממצות התשובה, התחיל ואמר 'מזמור לתורה, כדי להראות צוה שהוא מכיר בטובות המקום לצרך ולהודות עליהם, ועל כרחך שוכה למדת ההסתפקות, שכאמור היא הסיבה להכיר בטובות המקום, ומינה שוכה גם למדת הענוה, שעל ידה צא אדם להסתפק במה שהזמין לו צוראו, ואם כן שפיר דרשינן ציה 'כל' אפילו כל שהוא, וכדלעיל שלא אמרינן הכא אלא לגבי העניו ושפל רוח, ומינה דמחשבה טובה מנטרפת למעשה, ושפיר מועלת ציה תשובה מטעם ציטול צרוב, ואם כן יפה צוה המקום על היודי שהוא כאמור חלק ממצות התשובה, ואחי שפיר.

(ב) וזה לשונו: שישמח בחלקו, כי מי שנכנס בו הנאה והנאות, אין העולם וכל אשר בו מספיק לו לסכלתו, לטובה לבו וכוונתו מה שהניח לחלקו ממנו. ואשר יחיד נכנס, אין לפשו אצלו שום מעלה, ומה שמודמן לו מן העולם, הוא מסתפק בו למודותיו ולשפוקו. וזה יבארו למנוחת נפשו ומנוח פחדו, ואכל מה שירדמן לו, ויחשב מה שימצא, ויירשן באשר ימצא, ויחשבו מן העולם מספיק לו עם כניעתו. והנאה, כולו לא ימצא מחזורו עם טובה לבו והנאותו, עכ"ד.

(א) וזה לשונו: נאמר תחלה, כי טובות האל יתעלה על בירואו, ואם הן מוללות את בולם, רובם מעורים מחיבים ומחביבין גודל מעלתם, ואינם משכילים עינים מפני שלשה דברים. אחד מהם, רוב התעסקות בענין העולם, והרבותם נכסים, והתאחזות מה שלא יגיעו אליו כמנו, ומה שנבער מהם מתעטטו, ויתעלמו מהבית אל טובות הבורא עליהם, מפני שלכם תלוי בעינים מה שהם מקיים במלא תאותם והשלמת משאלותם, כי כל אשר ירשן ממנו אל מעלה, מבקשים מה שראוי למעלה ממנו, ודורשים מה שאחרית, ותמנענה בעיניהם הטובות הרבות, ותקטנה אצלם התוענות הנוראות, עד שהם חושבים כי טובה שיש לזולתם כאילו נשללה מהם, ומה שהניח אליהם ממנו, רעות מצאות אותם, ולא יכינו אל פנקותיו ואל המוביל בהם אליהם, עכ"ד.